

F O A I A

pentru

MINTE, AMINTIA SI LITERATURA.

Nr. 21.

MERCURIU, 23. MAIU

1856.

Banatu in 20. Aprilie 1856.

In monoton'a nostra vieatia au intratu ceva miscare prin discusiunile publice despre literatur'a romana. Inceputul l'au facutu D. Dr. in brosiur'a „care suntu literile romane?” carei intrebari i' au urmatu unu respunsu de D. M. Ce avemu despre brosiurele acestea a insemina e, ca amanduoae se departeaza dela regulele disputei.

Cu catu pertraptarea despre literatur'a romana e fiacarui romanu, care vrea se vina la o lamurire in privinti'a ei, mai binevenita, cu atata mai virtosu va condure fiacare romanu, ca desbaterile acestea critice nu se mana cu sange mai rece si cu o stamperare demna de treab'a desbatuta. Amanduo luptatorii pe campulu literaturei nostre numera intra barbatii cei desvaliti ai romanilor banatiani, si pentru aceea aru debui se scie ca prin invective personali neci candu nu se v'a ajunge cautatulu rezultatu, care unisoru e si poate si numai progresulu literaturei nostre. In treab'a literaturei nostre vorbeasca argumintele razimate pe adeveru, iara nu pe batjocuri, si neci unu scriitoriu nu pearda dinaintea ochiloru, ca elu combatendu o parere falsa, nu combate totdeodata si person'a celui ce ease cu parerea falsa in publicu. Apoi se nu uitamu ca la luptele nostre privescu si altii; si ce idea voru ave acestia peste totu despre demnitatea barbatiloru literari ai romanilor, vediundu ei ca acestora le lipsesce delicatesti'a in desbaterile loru.

De acestea simtiminte sciu ca va fi cuprinsu fiacare la cetirea susu memoratelor brosiure, carui i jace la inima, ca regeneratiunea literaturei nostre se nu devina a fi campulu luptelor pentru interesele straine, ci campulu unei lupte catra o literatura adeverata. Dlui Dr. nu'i poate neminea denega dreptulu, de a fi oponentu parerei celei mai

mari si mai sanetose parti a romanilor literati in privinti'a literilor latine, si parerea aceast'a a sa a o face publicului romanu in serisu cunoscuta, inse D. Dr. poté mai cu delicatesa vorbi in brosiur'a s'a despre ceialalti literati ai romanilor, cari nu suntu de o parere cu densulu. „Scrintitura” si „esaltatia”, cu cari epitete inzestreaza D. Dr. pre literatii romani, cari altminte nu l'au vetematu, decat cu nu suntu de o parere cu densulu in privinti'a literaturei romane, nu ne voru convinge despre aceea, cumca parerile Domniei sale esprimate in brosiura despre literatur'a suntu unisoru cele adeverate, nescrintite si neesaltate, daca Dlui nu va essi la lumina cu alte argumente mai temeinice, razimate ceva mai multu pe istoria, decat pe conjecturi si sofisme. Ne aducemu bine aminte, ca D. Dr. pe la an. 1839 era de alte pareri, si acele cu totulu contrari de cele ce ne esprima astazi in brosiur'a s'a in privinti'a literaturei romane, si si atunci, ca si astazi au durutu pe fiacare romanu, ca in respunsulu, ce l'au capatatu D. Dr. la parerile sale, nu sau potutu incungiura nesce expresiuni neplacute.

In locu de asi si luatu exemplu dela nedelicatesa Dlui Dr. catra literatii romani, D. M. in respunsulu seu, celu da D. Dr. la brosiur'a lui „care suntu literile romane,” intrebue earasi expresiuni necrutiatore si vetematore. Nu avemu se reflectam aici mai deaproape la expresiunile acestea, ci ne marginim numai a pune intrebarea, ca de ce unu romanu, care condamna literele latine in literatur'a romana, se sia unu pseudo-romanu. Nicairi, unde s'au lucratu de stramutari intr'o sistema custatore, stramutarile acestea nu s'au potutu face fora de opusetiunile partideloru, si numai la noi romanii trecerea literelor latine in literatur'a nostra se treaca fora de cea mai putina opusetiune?

Ba tocma opusetiunea aceasta contra nouei sisteme de imbratiosatu in literatur'a nostra se ne fia binevenita, caci ea ne servește spre lamurirea ideilor despre regeneratiunea literaturei nostre, si ajuta a demustr'a tari'a adeverului acelui nedene-gabile, pre care literatii romani demultu l'au precunoscutu. Opunetoriulu literelor latine nu debanda numai din cauza opusetiunei sale se fia pseudo-romanu, déca suptu velu nu are alte tendintie. Noi romanii banatiani inse se contemplamu opusetiunea in contra literelor latine si din altu punctu de vedere. Vedemu din exemple de töte dilele, ca pe pre putini omimi 'i earta impregiurarile a'si esprima convingerile sale in publicu asia, precum le simtisesc. Daca acesti omimi nu preferaaza a tace, ce le remane atunci alta, decatu a face acolo, unde impregiurarile nu le earta o esprimare a adeveratelor sale convingeri, opusetiune, inse asia feliu de opusetiune, care la totu pasiulu e gata a precunoscce adeverulu arguminteloru contrari. Cu dureri debe se precunoscemu, ca multi si dintre romanii banatiani se afla astazi intr'o atare pusetiune si pentru aceea ar fi forte de lipsa, ca cei ce se lupta pentru regeneratiunea literaturei române, se pricapea mai 'nainte pusetiunea loru, si apoi nu ne insielamu, daca credemu, ca forte putina causa voru avé a se plange asupra loru cumca dôra si ei ar face o opusetiune sistematica contra regeneratiunei literaturei nostre prin literele latine. Eara daca totusi s'aru deveni si la combaterea unei opusetiuni seriose in contra literiloru, care caracteru seriosu opusetiunea Dlui Dr. nu aflamu ca 'lu porta, in casulu acestu pan'a combatatoriului se fia mai domola, si argumentele lui atingatore mai multu de obiectu, decatu de persone, caci frica de injurari n'a condusu a convinge inca pre neminea despre adeverulu unui lucru.

Barbu.

СТАТЬЕЛЕ БАНКЮЛІ НАЦІОНАЛІ діл Іашії.

„Gazeta de Moldavia“ пъвлікъ статѣтеле вап-
кългі япо партеа са офіцібсъ. Ачеле съпъ аша:

Ної Григоріє А. Гіка ВВД. Кв тіла лві
Дэмнезес Domn дереi Молдовеi. Потрівіг черерії
D. Фрідеріх Леввіг Нгланд, Президентъ Бапчеi
din Дессаэ, Директор Кредітвлі Мішкътор ла
Дессаэ ші Президент Компаніеi дрвтвлі ферат

д'юнре Ліпсіка ші Mardeverg, ші пе темеізл р
портврі Dіvапвлі Цеперал сыв No, 123 din 1. Mai
аңыл көрент:

Ам акордат ші акордым пріп ачеаста D
Нэланд прівілеція de a днфіїнда дп Капітала щ
Пезиденгіеа Ноастръ din Іаші о банкъ партіківларр
свв denstipre de „Банкъ а Moldovei“ свв kondi
ціїле ыртъгоаре:

Арт. 1. Капіталъ Банкъ се ва комп'юн дикції атът до пъвотръд Пери' кът щи афаръ де са

Акціонарії опір де че падіє ар фі нз се вор
пятé фолосі de дрітвіле лор колективе саз indi
відвале, декът пріп органы Dирекції Бапчії, ш
жн търцініреа прівілещіврілор нш а рестрінцієрі
лор стіпвлате пріп ачеаста, спвіндссе пшма із
предінції статорічіте пріп ачеаста Статута.

Арт. 2. Акціонарії вораває дрітъ де а алеца
дирекція централь а Бапчі.

Арт. 3. Акциите вор фи de 200 дозе сате тајни на
лери de Пръстиеа.

Арт. 4. Банка ва тревві съ фіе днгестратт
кеар de ла личепт къ 10,000,000, зече тіліоане
талері de Прасіеа. Валореа вілетелор словозите de
кътъръ Банкъ пз треввє съ ковършасъ капиталъ
ei de fondos, лн кврсъл челор doi ani d'інтъіз аї
fondaciei ei.

Дар деакъ, днпъ тречереа ачелор doi арі.
Бапка ва добеди гївернєлзі къ аре дп чірквладіе
вілете de банкъ пептв 16,000,000 талері de Прѣ
сіеа ші къ інтереселе ei чер о словогіре таі ~~ж~~
тінсь de хъртii, ea аре дрептзя de a ппне пе рънд
таі твлте дп чірквладіе ші днпъ тревзіцеле са
ппъ ла о сомъ дндоітъ de кът капіталз ei de
фонд, конформъндзсе прескрієрілор din Apt. з
5-ле зритъторіз.

Арт. 5. Банка ва авеа прівілеціял ексклюзів
де а словоzi сінете ла жпфъюшіторіз жпчепжн
деля 40 сороковеді, кв kondиціе ка съ аівъ тот
деавна жи касса еі чел пздін о а трееа парте din
валореа вілетелор дате, жи авр, жи пштьрътоаре
саз жи верці, ші центръ рѣтъшида вілетелор сло-
возіите съ аівъ сінете ла жпфъюшіторіз, векселе
ексконтате саз алте тітларі пльтитоаре жи термін
скярте пз маі тұлт де треі жи.

**Словозірєа візетелор de 40 сороковеці пз ва-
птеа пічі одать днтрече а шептга парте din ка-
піталъа прімітівз de fond фъръ авторизаціяа
Гъвержі.**

Dap deakъ пе зртъ Банка ва добеди Гзверпз-
лгі, къ фолосыл пылків чере словозинеа де білете

де о валоре mai тікъ, Гъвернъл ва пэтé да автома-
ризације Банчї ка съ словоадъ вілете de 15 соро-
коведі.

Арт. 6. Білетеле de Банкъ сънт пътгтоаре,
віста, ёп пътъргоаре de кътъръ Банкъ.

Арт. 7. Білетеле de банкъ, акдїле ші алте
документе а ле Банчеи вор фі ектите de тімвр
ші de опі че алте таксіе. Се днцълеце къ ачеастъ
мазъ нз се рапортеазъ de кът ла словозіреа
de ла Банкъ а деосевіте актврі, ла тревіле
сплесе дескатерілор арбітрілор, ші ла хъртіле
адресате Гъвернъл din партеа Банчеи.

Трансакціїе партікларілор къ Банка вор
о фъръ деосевіре сплесе тімврлзі.

Арт. 8. Гъвернъл ва ръндvi ып комікарь.

а) Спре а прівіге ші а контрола дрептвріле
сале релатіве ла Банкъ.

б) Спре а се днкредінца ёп tot tіmвrа dec-
пре фінцареа валорелор че се вор гъсі ёп кас-
селе Банчеи, ші а констата deакъ еле сънт ёп
потрівіре къ словозіріле еі.

с) Спре а асиста ла фачереа вілетелор de
банкъ ші ла депозітареа модельрілор ші а тіпа-
рілор че ав сложіт днтрв ачеаста.

Арт. 9. Банка ва аве дрітъл, — віне днцъ-
леръндвсъ нз есклазів, — де а фаче tot феліл
de операції de скітв, de сконтv, de denozіte ші
de днпртвтврі.

Операдіїе ачесте се нзпрind mai къ сеашъ
днтрв:

а) скітва бані ёп пътъргоаре.

б) А есконта камівале.

с) А се днсърчіна пе конта партікларілор
из скоатереа ші плата de капіталврі.

д) А пріїмі капіталврі из саф фъръ довъндъ.

е) А словозі вілете из ордін.

ф) А decrіde сколі квренте.

г) А пріїмі ка denozіt капіталврі ші валоре.

х) А кврта ші а віnde векселе, акдїл ші из-
попспri de довънzi (coupons d'intérêts)

і) А фаче авансврі асвпра depozіtелор че і
се вор фаче de верці саф monede de арп саф de
арцітв.

к) А фаче авансврі търцініте асвпра depozі-
телор гарантате днп квайндъ, ші а днпртвтва
свз зелог ші свз іпотекъ, къ рестріпцеріле ен-
щерате ёп артіколеле зртътоаре:

л) А словозі вілете de банкъ из kondіціїе
аръгате ёп артате ёп артіколеле 5, 6 ші 7

Арт. 10. Банка ва mai аве дрітъл, вінепуле-

гъндвсъ нз есклазів, ші фъръ жігніреа прівіле-
їїврілор акордате, де а фаче tot феліл de дн-
трепріндере, днтр'вп целѣ de фолос извлікъ, де а
словозі центрв ачеаста акдї, ші а днтра ёп кон-
кредіпцъ дспре, а днтрарізіе венітврі а ле Ст-
авазі.

Арт. 11. Банка ва фі авторізать къ деція дріт
de а пріві пе ачела каре дѣ тева ёп аманетъ, саз
пе ачела че днфъдошиод квітапцъ de аманет слово-
зітъ de ea, ші каре ва пъті днпртвтва din
презпъ къ довъндъ ші квтврі, ка авынд каліга-
те легаль de а пріїмі аманетъ, деакъ ёп фоеа
ситетлзі се ва віде екоофлісцілзі.

Еа ва mai аве авторізадіе, ла експірареа вад-
делеі, фъръ 'пвоіреа пічі інтервеніреа жідекъто-
реаскъ, а зінде за мезат къ квтвріла ші нз со-
котеала даторікврі, обектеле днпъ о дештен-
таре adресатъ даторікврі de кътъръ Банкъ, ші
афішать ла Банкъ ёп квр de онт зіле, ёп каре
се ва хотърі zioa въввърї. Да опі че вънзаре de
о аша патвръ вшіле вор фі deckice пъвлікврі.

Банка ва пэте ea дисані квтпра обектв
скос ёп мезат. Кънд прецзял въввърї үар фі
дествя пентрв а акопері сома totaль a даторіе
din презпъ къ довънда ei, даторікврі ва фі днда-
торіт de а днделлін ліпсв.

Лн прівіреа обектелор депвсъ нз ва пэте фі
пріїміті чеरереа лор днапоі, пічі пріп інтервеніре
жідекътореаскъ, пічі пріп рекламадіе къ проп-
нере de зестре саф қонкврі, ші пічі кіар ші кънд
ачеле эр фі стреіне, афаръ пэтмі кънд Банка é
датоаре, а из пріїмі аманете de ла персоане ре-
квіпоксвте de соліде ші фъръ пічі впз препвс пріп
поизгіеа лор сочіалъ.

Банка нз поате фі днпедекатъ пріп вре о
інтервеніре жідекътореаскъ de аші зртърі дрітъ
ледвіт, асвпра зълогврі, пічі ёп кагвріле de mai
свс, пічі ёп вре вп алтв казв.

Тотвіт ea есте datoаре а пъті прісосвя din
предвзял въввърї сув словозіреа квітапціе аманет-
лзі, саз кътъ днфъдошиторвз ei, саз ёп каз
de тіжлочіре жідекътореаскъ, ёп depozітвз трі-
въпалврі. Осьвіт de ачеаста Банка é днпстерь-
пічітъ а вріві пе днфъдошиторвз звей adeveringi
іекълітъ de дънса ка квт ар фі днпртвтate de a
пріїмі плата ei, ea ва пъті валавіл, фъръ ка съ
фіе певое de квітапціе ёп протіва сішплей слово-
зірі а adeverindеi сале, кіар ші кънд
ачеастаз п'ар фі кътъ днфъдошиторіз, дар
ёп фолосвз впзі кредитор anзме аратат къ

къз адвокатица съ поарте церем ачестві din зришъ.

Dicpozitіїile din § 6, din art. 9 ші ачеде din art. 11 пречедент вор фі лакрътоаре дитръ атъта пътai, докът из вор жигі прівілєція Casssei de зълоціре акордат таі днаістe Domnulz і сле Сакетті.

Арт. 12. Банка, орі кънд ва гъсі de кавіпдъ саз пептръ прінципъ de стрікаре саз пептръ алте резоане, поате съ рекламе пріп органа дюштиіп-дурілор пъвліче, тоате вілетеле сале de Банкъ, статорпінд зп термінъ чел падін de зп an, ші съ де скітве фъръ дитързіеші фъръ калтвейл пріп алте вілете че се вор deосеві хъмбріt din челе вені.

Къз тоате ачесте deакъ гаверпзла ва гъсі de тревзіндъ зп термінъ таі лаг Банка ва фі днда-торіт ал акорда, Білетеле de банкъ че пз сар днапоі ла термінъ прескріс, вор фі консідерате на фъръ пічі о валоръ дп тънеле ачелора че ле вор пъстра.

Арт. 13. Ачел че імітеазъ, саз пріп штіпдъ пзне дп лакраре вілете de банкъ фалсіфікате, е неденсіт на фъктор de monedъ фалсъ днпъ ліціле дерії.

Арт. 14. Банка Молдовеі ва фі датоаре а дн-прзштата къз іпотекъ къз саз фъръ амортизаре.

Апзітатеа ва фі de зече ла сътъ пептръ о амортизаре de 17 an. Дп ачестъ таксіе се къ-прінде 7% ка дозъндъ ші 3% пептръ амортизаре. Амортизаре mai тълт de 3% ва фі прімітів de кътъ Банкъ ші апзітатеа се ва ашеза дп про-пордіеа амортизациі adоптате.

Плата таксіе de 10% се ва фаче пріп се-местра post numerando. (Ва зрта.)

СТЕФАНЮ ЧЕЛЮ МАРЕ ШІ РАДУЛЮ ПРИЦУЛЮ РОМЪНІЕЛ

(Капетз.)

VIII.

Пріп але-а деасъ зп останіт се зратъ
Ла кюскъ, зndei Пріцулю, пасълъ сеs indreapтъ.

Мерце къз іщааль, елз ыі остеітѣ;
Стефапз кътъ елз веде аз ші тръсърітъ.
Че ? сплne 'ndatъ, кътъ елз ростеште.
— Тырз къз Маніпені дара пастіеште!
Еi in таре пштърз вінз дп коаче-актък
Флакъреi, піріеi орі ші че сплнпъ.
Ші тутъ Молдовапль, че ле пікъ 'пшпъз,
Фъръ пічі о тіль пе локъ съ съгрэшъ.
Тршпеле ротъне кірз de Пріцулю лорз
Съ командъ тоате, ші сплнз ацісторіз
Османілорз апірі; пштai в скъпаре,
Пріпде! а лорз пштърз есте фоарте таре,
Ш' авоастръ оштіре с'аs імпрыштіетъ.
Таче апоi ші пшне шъніле ла піптъ.

IX.

№ сімте тігріна mai тълтъ тъніе
Къндуз biinds пз'ші афль пзі 'п візеніе.
Нічі левлъ, че веде din консі кврғынз
Съпцеле in валгзі пе пштънз сплтъндъ,
De кътъ Domnulz Стефапз ла астъ вестіре;
Окii ліi съ 'пкраптъ сгрігъ къ порпіре:
Мерци, de съпъ 'ndatъ сепніал de ресвель,
Boi da окі къз дънсзлъ дакъ е асфель.
Апоi съ інтоарче кътъ-алзі содіе
Шіi зіche: de акъта пштai mai ешті тз mie,
Соареле, ла каре ез тъ інкінатъ
Къндуз пе-алз тез църінте дерії даштапз амз
Мерци te dz ла дънсзлъ, сплней че і провіне:
Кътъ къ пічі in тартарз п'a скъпа de mine.
Da врънд черізлъ сакръ дж воi ресвель,
Жэр къ de-amеа лапче Radulz п' а скъпа.
Къчі елз пз воіеште съ тръсъскъ 'п паче,
Съ пе зпітъ врадзелъ дерілорз пзі паче,
Се пе зпітъ фрадії, кътъ вреa Dумпезеz,
Ла о ватръ калдъ, кътъ е планзлъ тез.
Ші ревлъ чемі фаче амарз тъ сгръвеште
Adio Вокідъ! adio порпеште,
Къчі ші ез днідатъ пленкъ ашъ лепта
Съ торз! с'аs de інтріці дара воіз скъпа!

G. T.

Pedaktorз респінзъторіз
ІАКОБ МОРЪШІАН.

Ediçіsnea pli tіparізлъ лві
ІOANE ГОТІ.